

Advokatfirma Kleven, Steen & Kristensen ans
Idrett & Næringsliv

NOTAT

Til: Olympiatoppen

Fra: Advokatfirma Kleven, Steen & Kristensen ans

v/advokatene Tomas Kristensen og Henriette Hillestad Thune

Dato: 8. april 2008

Vedr. spørsmål knyttet til politiske ytringer/handlinger under OL Beijing 2008

1. Bakgrunn

Vi er bedt om å redegjøre for hvorvidt og eventuelt hvordan norske utøvere kan fremkomme med politiske ytringer/handlinger i forbindelse med OL i Beijing 2008.

En utøver som skal delta i OL må undertegne på en utøvererklæring. Ved undertegning aksepterer utøveren bl.a. å underkaste seg IOCs charter, IOCs Code of Ethics og IOC Blogging Guidelines for Persons accredited at the Games of the XXIX Olympiad in Beijing in 2008.

2. IOCs Charter

Artikkel 51.3 i charteret lyder: *“No kind of demonstration or political, religious or racial propaganda is permitted in any Olympic sites, venues or other areas.”*

I bye-law 1 til artikkel 51 fremgår det videre at:

“No form of publicity or propaganda, commercial or otherwise, may appear on persons, on sportswear, accessories or, more generally, on any article of clothing or equipment whatsoever worn or used by the athletes or other participants in the Olympic Games, except for the identification – as defined in paragraph 8 below – of the manufacturer of the article or equipment concerned, provided that such identification shall not be marked conspicuously for advertising purposes.”

Tematisk avgrensning

Vi vil nedenfor peke på elementer som kan utledes om forbudet, basert på ordlyden og den kontekst bestemmelsen er nedfelt i. Vi understreker at dette er et meget vanskelig tema og at grensen for hva som ligger innenfor forbudet ikke er klar. Vi anbefaler at det overfor utøverne klart understrekes at utøvere bør avstå fra handlinger de er i tvil om vil rammes av forbudet eller ikke.

Vi har til orientering vært i kontakt med lederen for Legal Affairs i IOC som har informert oss om at IOC vurderer å utarbeide informasjon til de nasjonale olympiske komiteene hvor dette temaet berøres. En slik informasjon vil i så fall gi kunne en nærmere avklaring av hva som ligger i bestemmelsene angitt ovenfor.

Etter artikkel 51.3 er enhver ”demonstration” forbudt. Vi legger til grunn at begrepets meningsinnhold stort sett er sammenfallende med det norske begrepet ”demonstrasjon”. En demonstrasjon vil være det å demonstrere, dvs. masse møte, tog osv som meningsytring for eller imot en sak.

Demonstrasjonen behøver ikke å være en politisk demonstrasjon for å være omfattet av forbudet i charteret. Enhver demonstrasjon er omfattet. Det trenger heller ikke være en gruppe av mennesker samlet for at noe skal være en demonstrasjon.

Også når det gjelder ordet ”propaganda” antar vi at det er et sammenfallende meningsinnhold med det tilsvarende norske begrepet. Ordet propaganda vil normalt være agitasjon og det å arbeide for å utbre en idé, lære el.

Artikkel 51.3 rammer kun politisk propaganda. I forhold til bekledning osv, er imidlertid enhver form for propaganda forbudt, den trenger altså ikke være politisk, jf. bye-laws til artikkel 51 som er sitert ovenfor.

Propaganda har normalt et element av overtalelse og forsøk på å påvirke andre menneskers syn på en sak. En demonstrasjon er normalt mer en måte å ytre en politisk mening på, herunder å markere et standpunkt.

Utøvers opptreden i en intervjusituasjon

Hvorvidt ytringen/handlingen er omfattet av forbudet eller ikke, vil etter vår oppfatning være avhengig av hva som blir sagt samt hvordan og hvor den fremkommer, Det er forskjell på å besvare direkte spørsmål fra journalister om utøverens syn på Kina (eller andre politiske temaer) og det å selv uoppfordret og aktivt fremme sine politiske meninger og forsøke å overbevise andre om egne standpunkter.

Ordet propaganda og demonstrasjon har normalt et element av aktivitet i seg, altså at utøveren gjør noe annet og noe mer enn bare å besvare spørsmål fra journalister. Utøvere må således etter vår oppfatning fritt kunne uttale seg kritisk og negativt til f.eks. Kinas politikk overfor Tibet i en intervjusituasjon. Derimot vil en oppfordring i et intervju til boikott eller lignende kunne oppfattes som demonstrasjon/propaganda.

Utøvers opptreden for øvrig

Etter bye-laws til artikkel 51 kan propaganda heller ikke fremgå på personen selv, på sportsutstyret, tilbehør eller på noen andre klesplagg eller utstyr. Det er derfor ikke anledning for en utøver til å klistre f.eks. et merke med ”Free Tibet” på klær som benyttes til oppvarming forut for en kamp.

Utøverne vil ikke kunne bære med seg bannere eller skilt med politiske ytringer f.eks. under seremonier eller i innmarsjen under åpningen.

Også det å ikle seg/bære andre symboler for politiske ytringer kan lett anses å være omfattet av forbudet. Selv om det tibetanske flagget isolert sett ikke kan anses som en politisk ytring, vil det i dagens politiske situasjon fremstå som en politisk markering. Dersom en utøver f.eks. bærer med seg et tibetansk flagg eller har flagget malt i ansiktet, vil dette bli oppfattet som et symbol for Tibets frihetskamp og således være omfattet av forbudet.

Vi antar at det samme vil kunne gjelde dersom en utøver ikler seg et armbånd i bestemte farger, f.eks. fargen oransje som buddhistiske munkene benytter på sine drakter. Munkene i Tibet har de senere månedene blitt et symbol på Tibets kamp for uavhengighet. Også bruk av andre symboler kan bli ansett som propaganda, f.eks. dersom det forut for lekene etableres en støttegruppe som oppfordrer utøvere til å sette på seg en pin med et bestemt symbol som symbol for f.eks. Tibet.

Vi antar det vil være en forskjell mellom politiske ytringer mot vertslandet og andre politiske ytringer som måtte fremkomme under OL, f.eks. knyttet til andre politiske stridstemaer. Kina er et land som historisk er kjent for å være vær for ekstern kritikk og å begrense sine innbyggers ytringsfrihet ved sensur mv. Vi antar således at Kina vil anse nokså uskyldige handlinger/symboler (etter vår oppfatning) som politiske ytringer og innklage forholdet til IOC.

Lederen for Legal Affairs i IOC har dessuten i en e-post til oss antydnet at ”political statement” ikke er tillatt. En slik forståelse synes ikke å være forenlig med charterets ordlyd idet både demonstrasjon og propaganda etter vår oppfatning er noe annet og noe mer enn en ”political statement”. Dette kan tyde på at IOC tolker forbudet videre enn det ordlyden isolert skulle tilsi. Bestemmelsen må imidlertid leses i sin kontekst og således forstås i lys av prinsippet om at et OL skal være en idrettskonkurranse helt fri fra politikk, jf. IOCs Code of Ethics artikkel E nr. 1: ”..in accordance with the principle of universality and political neutrality of the Olympic Movement.” Handlinger man i dagliglivet normalt ikke vil betegne som demonstrasjon eller propaganda vil derfor lettere kunne bli ansett for stridende med forbudet under et OL. Slik vi vurderer det skal det lite til for at ytringer/handlinger omfattes av forbudet. Vi tror også at IOC vil legge listen lavt i forhold til hva som skal være tillatt.

For blogging på internett mv, se nedenfor.

Geografisk avgrensning

Forbudet i artikkel 51.3 gjelder for “any Olympic sites, venues or other areas.” Med dette må forstås arenaer og anlegg og områder som er en del av de offisielle kinesiske OL-områdene, herunder deltagerlandsbyen. Dette omfatter typisk steder hvor konkurranser og seremonier avholdes.

Hvor langt IOC vil gå i å gripe inn overfor politiske ytringer som propaganderes utenfor disse områdene, er et åpent spørsmål. Utøverne bør etter vår oppfatning anmodes om å respektere forbudet under hele OL-perioden, også utenfor de offisielle OL-områdene.

Det understrekes at bye-laws til artikkel 51, som omhandler bekledning mm., ikke er geografisk begrenset på samme måte. Dette forbudet gjelder under de olympiske leker, uavhengig av hvor vedkommende befinner seg, og er således svært omfattende.

Tidsmessig avgrensning

Erklæringen gjelder for utøvernes deltagelse i OL. Som OL-perioden regnes fra åtte dager før åpningen til tre dager etter avslutningsseremonien. Før OL-perioden står deltagerne følgelig fritt til å fremme politiske ytringer.

En begrensning vil imidlertid gjelde kombinasjonen av politiske ytringer og de olympiske kjennetegnene da dette vil kunne anses som misbruk av IOCs varemerker.

3. IOCs Code of Ethics

IOCs etiske kode gjelder for de såkalte “olympic parties”, dvs. IOC, søkerbyer, organisasjonskomiteen og de nasjonale komiteene. Under de olympiske leker gjelder imidlertid koden også for utøverne idet de som nevnt forplikter seg til å underkaste seg koden når de undertegner på utøvererklæringen.

Etter kodens artikkel E nr. 1 vil utøverne være forpliktet til å ”work to maintain harmonious relations with state authorities, in accordance with the principle of universality and political neutrality of the Olympic Movement.”

Også koden vil altså legge føringer på utøvernes opptreden under et OL. Trolig vil denne artikkelen komme inn som et moment ved fortolkningen av artikkel 51 i charteret. Å arbeide for å opprettholde harmoniske relasjoner med myndighetene i overensstemmelse med prinsippet om politisk nøytralitet, går etter vår oppfatning lenger enn forbudet etter artikkel 51. Som et tolkningsmoment trekker den kanskje i retning av en strengere forståelse av ordlyden enn en naturlig språklig forståelse av uttrykkene demonstrasjon og propaganda. Dette kan tyde på at også en utøvers svar til en journalist om utøverens kritiske syn på Tibet-problematikken, kan fremstå som uforenlig med den etiske koden. Det er imidlertid vanskelig ut fra ordlyden i denne artikkelen å trekke konkrete slutninger om hvor grensen går, og man må ha in mente at den etiske koden ikke er skrevet med tanke på utøvers opptreden.

Konsekvenser ved brudd på koden, se nedenfor.

4. IOC's Blogging Guidelines

Retningslinjene for blogging gjelder for akkrediterte deltagere til OL som har *“personal blogs, accessible by the general public, that contain any content related to their personal experiences at, and participation in”* de olympiske lekene i Beijing. Retningslinjene gjelder også for utøvere som *“post Olympic Content on the websites of others.”* Retningslinjene gjelder i OL-perioden.

Politiske ytringer er ikke eksplisitt omtalt i retningslinjene, men det fremgår at *“It is required that, when Accredited Persons at the Games post any Olympic Content, it be confined solely to their own personal Olympic-related experience. [...] blogs of Accredited Persons should take the form of a diary or journal [...].”* Videre fremgår det at bloggen ikke skal inneholde informasjon som *“may compromise the security, staging and organisation of the Games...”* Endelig skal bloggene alltid *“conform to the Olympic spirit and the fundamental principles of Olympism as contained in the Olympic Charter, and be dignified and in Good Taste.”*

Vi antar dette vil bety at dersom en handling/ytring ville ha vært forbudt etter artikkel 51 i charteret dersom den hadde foregått på *“Olympic sites, venues or other areas.”*, må utøvere avstå fra tilsvarende handling/ytring når de blogger. Utøvere bør bli informert om dette.

5. Opptreden i strid med forpliktelsene etter utøvererklæringen

Utøvere som undertegner erklæringen forplikter seg til å respektere både charteret, den etiske koden samt retningslinjene for blogging. Iht. erklæringen er deltagelse i lekene *“conditional upon my valid acceptance of an my compliance with each and all the provisions of this entry form.”*

Virkningen av brudd på nevnte regler er regulert i charterets artikkel 23.2.1 hvor det fremgår at *“any violation of the Olympic Charter, of the World Anti-Doping Code, or of any other decision or applicable regulation issued by the IOC or any IF or NOC, including but not limited to the IOC Code of Ethics, or of any applicable public law or regulation, or in case of any form of misbehaviour”* vil føre til følgende:

“temporary or permanent ineligibility or exclusion from the Olympic Games, disqualification or withdrawal of accreditation; in the case of disqualification or exclusion, the medals and diplomas obtained in relation to the relevant infringement of the Olympic Charter shall be returned to the IOC. In addition, at the discretion of the IOC Executive Board, a competitor or a team may lose the benefit of any ranking obtained in relation to other events at the Olympic Games at which he or it was disqualified or

excluded; in such case the medals and diplomas won by him or it shall be returned to the IOC (Executive Board);”

Handlinger/ytringer i strid med IOCs regelverk kan mao få dramatiske konsekvenser for utøverne.

6. Oppsummering og anbefaling

Slik gjennomgangen ovenfor viser, åpner ordlyden i IOCs regelverk opp for en betydelig grad av skjønn når det gjelder innholdet i bestemmelsene knyttet til politiske ytringer/handlinger.

Spørsmålet om hva som er tillatt og ikke er et skjønnsmessig og politisk spørsmål, hvor det rent juridiske er av mer underordnet karakter. Vi antar Kina vil være raskt ute med å påpeke mulige brudd på regelverket overfor IOC. Hvorvidt IOC vil fremme sak og kreve utøvere sanksjonert, vil sannsynligvis avhenge av hvordan situasjonen vil være under OL. Dersom IOC frykter at en eksklusjon vil bli møtt med kritikk, er det nærliggende å anta at IOC vil være tilbakeholdne med å sanksjonere utøvere. Dette bør imidlertid ikke være en sovepute for NIF/Olympiatoppen/utøverne. Regelverket er strengt og dessuten vagt formulert, slik at det skal lite til før en utøvers handlinger kan bli ansett for å bryte med forbudet. Dette tilsier etter vår oppfatning at NIF/Olympiatoppen og utøverne bør bestrebe seg på å etterfølge en forsiktighetslinje i forkant av og under OL, dvs. å trå varsomt i de tilfeller hvor handlinger ligger i nærheten av forbudets randsoner.

Vår anbefaling blir etter dette som følger:

1. Utøvere kan i en viss utstrekning, både skriftlig og muntlig, gi uttrykk for sine meninger om politiske spørsmål under OL. Hvor langt utøverne kan gå vil avhenge av innholdet i uttalelsene, måten utøveren formulerer seg på samt situasjonen ytringen avgis i:
 - a) I en intervjusituasjon må utøvere fritt kunne besvare politiske spørsmål fra journalistens side, men bør avstå fra å aktivt fremme eller propagandere sine politiske syn.
 - b) Utenfor en intervjusituasjon bør utøverne være langt mer forsiktige fordi det å mer aktivt fremme egne politiske synspunkter lettere vil bli ansett som demonstrasjon/propaganda. Også her vil omstendighetene rundt ytringen kunne få betydning. Gjelder det blogging vil formuleringene være avgjørende, mens utrop eller bruk av bannere/skilt under f.eks. seremonier/konkurranser utvilsomt vil bli ansett som forbudt.
2. Utøvere må ikke ikle/påføre seg eller ta i bruk symboler av noe slag i OL-perioden som gir uttrykk for et politisk syn/standpunkt, f.eks. påmalt Tibetflagg i ansiktet eller armbånd i oransje farge.